

interjú

Az ország egyik szellemi műhelye a Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium. Az itt érettségiző diákok külföldi egyetemeken elismert hallgatói, művészek politikusok, gazdasági szakemberek vagy orvosok. Úgy tűnik, mindannyian megtalálják számításaikat, megvalósítják önmagukat. A Fazekasban oktat filozófiát és magyart Takács Márta tanárnő, akit a fiatalok önmegvalósításáról kérdeztünk.

Magyar Coachszemle: Tanárnő, hogyan értelmezi Ön az önmegvalósítás fogalmát?

Takács Márta: Kezdjük talán ott, hogy maga az önmegvalósítás kifejezés nem éppen pozitív kicsengésű. Az „ön” előtag elsősorban az egocentrikusságot hangsúlyozza, míg a megvalósítás egyfajta befejezettséget sugall. Talán emiatt is értik félre olyan sokan. Vágyom valamire, megvalósítom, és ha az eredmény készen van, akkor megvalósítottam önmagam.

Számomra ezzel szemben az önmegvalósítás egy folyamat, belső tevékenység, melynek során nem kell öndefiníció. A gyermekek, fiatalok számára nyitott lehetőségeket fejezi ki. Csak akkor van lehetőség önmegvalósításra, ha nincsenek bennünk zárványok, lezárt utak, lezárt lehetőségek. Ha a visszajelzéseket nem végpontokként, hanem a tanulásra, továbblépésre való lehetőségként értelmezzük. Az önmegvalósi-

tás egyfajta jelenlét, tudatos jelenlét.

A zárványok alatt azt értem, hogy korlátok, akadályok állnak az önmegvalósítás útjában. A felnőttekben már nagyon sok zárvány van, de a gyerekek számára még nyitott a világ, ezért velük sokkal könnyebb együtt dolgozni. Ami szerintem nagyon fontos minden ember, de különösen a gyermekek számára az az, hogy

„A gyerekek számára még nyitott a világ”

Interjú Takács Mártával

érkezzen megfelelő társadalmi, közösségi visszajelzés önmagukról. Ha a társadalom és a közösség nyitott, akkor van lehetőség, de ennek hiányát ma Magyarországon társadalmi

problémaként látom. A társadalom bizalma az, amely erőt és lehetőséget ad a fiataloknak. Ha bizalmat adunk egy gyermeknek, fiatalnak, akkor azzal serkentjük. Ha gátakat teszünk eléjük, akkor nem történik semmi. A jövőbe és fiatalokba vetett közösségi hitet és bizalmat nagyon fontosnak tartom. Éppúgy, mint azt, hogy felnőttként példát mutassunk a gyerekeknek. Vállalni kell, hogy önmagunk világát megteremteni küzdelmes feladat. Számomra például harmincon túl jóval könnyebb lett a világ megalkotása, mert tudom, hogy mi a fontos, mi minden tartozik hozzám. Mindehhez persze bátorság kell, a döntések vállalása. Annak a vállalása is, hogy adott esetben egy döntésünk rossz volt.

A filozófia megközelítése szerint az a kiinduló helyzet, hogy soha „nem vagyunk meg”. Újra és újra meg kell teremteni a saját világunkat, az nem állandó, hanem újra és újra megalkotandó és vállalandó.

Ezért az önismeret és az önmegvalósítás erősen összefüggenek, csak egyben képesek működni. Az önmagamhoz való hitelesség és hűség, őszinteség az alapja a folytonos öndefiníciónak. S ha nincs folytonosság, akkor ott gond van. Ebben az önreflexiós munkában tudok segíteni pedagógusként a diákoknak.

MC: Mit gondol arról, mit értenek a diákok önmegvalósítás alatt? Keresik-e erre a lehetőséget már érettségi előtt? Tudatosak-e ebben?

TM: A gond az, hogy ma a gyerekek az önmegvalósításról beszélve a kariert, a celebek világát vagy az önérvényesítési képességet látják, s nem a folyamatos belső munkát, saját világunk felépítését. Amikor azzal szembesü-

lök, hogy a gyerekek úgy határozzák meg magukat, hogy „mi nem vagyok”, akkor mindig beavatkozok, mert ezen az állapoton túl kell lendíteni őket. Sokat olvashatunk Nietzsche műveiben arról, hogy a „mi nem” negatív meghatározás és a „mi igen” pozitív megkülönböztetés között mekkora lényegi eltérés van. A pozitív öndefiníció azért fontos, mert nem másokhoz, hanem magunkhoz mérten kell meghatároznunk önmagunkat. Nagy feladat átadni a gyerekeknek azt, hogy önmagukból kiindulva tudjanak plusz erőt meríteni az önkifejezéshez.

A másik olyan pont, ahol mindig beavatkozom, ha a diákok önmegvalósításáról van szó, ha azt látom, hogy csak elméleti síkon mozognak. Elméletben kiválóan meghatározzák önmagukat, s azt, hogy számukra mi a fontos. A mindennapi, gyakorlati életben azonban egy cselekedetük sem mutat ebbe az irányba. Ha itt szakadékot látok, azonnal felhozom.

MC: Ez már ma az Y és a Z generáció. Mi a véleménye a kategorizálásról?

TM: Bár nem kedvelem a kategorizálást, mégis azt gondolom, hogy komolyan kell venni a fiatal generációk kihívásait. Nekünk, digitális bevándorlóknak alkalmazkodnunk kell a kommunikációs világukhoz, és erőfeszítéseket kell tenni ennek érdekében. A jövő a számos digitális eszköz használata nélkül elképzelhetetlen, s ne feledjük, hogy a segítségükkel tudjuk a világot odavinni, kinyitni a diákok számára. Nekünk pedagógusként éppúgy alkalmazkodni kell az újabb és újabb generációkhoz, mint a színészeknek vagy művészeknek.

Ami mostanában nagyon sokat foglalkoztat, az a közösségi média kérdése a diákok életében. Az a tény, hogy a közösségi média által

elmosódik a határ a nyilvános és a magánélet között, jelentős gondokat okoz. Ma azt a világot éljük a diákok, amikor a gyerekek életében minden nyilvános, vállalható, nincs mit eltakarni, ráadásul hosszú időre dokumentált is marad. A valóság kollektív valósággá válik. S éppen a nagyon érzékeny és küzdelmes tizenévesekben okozhat ez lelki problémákat. Amúgy is nehéz önmagukat megtalálni, s megalkotni, hogy mi a fontos és mi a nem fontos, kit szeretek és kit nem... Most mindez nyilvánossá válik, de ezt még társadalmi szinten sem tudta megoldani a világ, az iskolának is folyamatosan keresni kell erre a megoldási lehetőségeket.

MC: Mik az önmegvalósítás lehetőségei a mai iskolarendszerben és mik a Fazekasban?

TM: Ez igen érdekes kérdés. Meggyőződésem, hogy az iskola, mint intézmény, illetve az oktatás, mint rendszer nem tudja támogatni a diákok önmegvalósítását. Ehhez csak a pedagógus személye és személyisége tud hozzájárulni úgy, hogy a diákokat mindig újabb és újabb lehetőségekkel kínáljuk meg, melyeket a diákok kihasználhatnak. Ha ez nem így történik, akkor visszatérünk a sémákhoz, rendszerekhez, és az ilyen sematizmusok, automatizmusok gátolják az önmegvalósítást.

Amit a Fazekas, mint intézmény nyújtani tud, az a tanári kart alkotó tanárok személyiségéből adódik. Ez egy olyan műhely, ahol az automatizmusok és a sémák átléphetők, a diákok pedig folyamatos interakcióban vannak tanáraikkal. A tőlük érkező folyamatos kihívásokra választ adhatnak.

Ezen kívül az iskola közössége is kíváncsi, inspirálja az új diákokat arra, hogy mutassák meg

magukat. Egyének és osztályok akarják megmutatni, hogy mit tudnak, valódi közösség épül. S itt igen nagy az osztályfőnökök lehetősége, hiszen elsősorban ők tudják felszólítani diákjaikat önmaguk megmutatására, s ők tudják kezdeményezni, élénkíteni az osztály, mint közösség elismerését, pozitív visszajelzését és bizalmát. Ha a közösség nem képes elismerni a teljesítményt, akkor az az önmegvalósítás szemszögéből tekintve nagyon ártalmas. Az iskola pedig keretet, biztonságot tud ehhez adni mind a diák, mind a pedagógusok számára. Persze ehhez fontos azt is tudni, hogy az iskola az nem az épület vagy az intézmény, hanem a diákok és tanárok összessége.

MC: Mi járulna hozzá, hogy a diákok tudatosan haladjanak az önmegvalósítás irányába?

TM: Azt gondolom, hogy a társadalom bizalma, a teljesítmények elismerése tud támogató lenni. Azt gondolom, bár pedagógus vagyok, hogy a gyerekek, diákok önmegvalósításának helye nem az iskola, és ez így rendben is van. Az iskola alapoz, tudást ad a világról, eszközöket ad a világ megismeréséhez, és lehetőségeket a teljesítmények létrehozásához.

MC: Milyen eszközei vannak a pedagógusnak, hogy segítse a gyerekeket az önmaguk megtalálása és megvalósítása felé vezető úton?

TM: A diákokkal, gyerekekkel való pedagógiai munkámban igen sokat segít a filozófia, hiszen mindig van hova nyúlnom, kitől idéznem. Persze egy tanárnak a szerepéből adódóan sokkal több lehetősége van arra, hogy a diákokat öndefinícióra bátorítsa. A tanár-diák

szerepben talán jobban leképeződik a társadalom, mint a családban, a szülő-gyermek szerepekben. A „mi azok vagyunk, akik...”, kezdetű mondatok megfogalmazásával a pedagógus arra bátoríthatja diákjait, hogy merjenek a társadalom szemébe nézni.

MC: A pedagógus-képzés felkészíti-e, és mennyiben erre a feladatra a leendő tanárokat?

TM: Tulajdonképpen a pedagógusképzés ideje alatt ezt nem tanítják, hanem az első két-három tanári munkával eltöltött év alatt derül ki, hogy alkalmas-e az ember személyisége az oktatásra, a pedagógus-létre.

Amikor én végeztem, még a szaktárgyak kaptak nagyobb hangsúlyt a pedagógusképzésben. Mára ez eltolódott, a szakmai tárgyak kisebb hangsúlya mellett a módszertani elemek fontosabbak a képzésben.

MC: Mi hiányzik az iskolarendszerből?

TM: Erre egy történettel válaszolnék. Amikor a Fazekasba kerültem, az előző filozófia tanárnő, Kiss Anna épp nyugdíjba ment. Amikor átadta nekem az osztályait, felajánlotta, hogy minden filozófia órára bejár majd és visszajelzést ad a munkámról. Egy éven keresztül volt mentorom úgy, hogy önkéntesen, nyugdíjasként, a szabadidejében jött és tanított engem a visszajelzéseivel, amiből rengeteget tanultam, épültem.

Szóval ha azt mondom, hogy bármi is hiányzik ma az iskolarendszerből, akkor az a mentor-tanári rendszer, de elfogadó, támogató jelleggel.

A másik fontos tény, hogy az iskolák nagyobb szabadsága hozzájárul ahhoz, hogy a társada-

lomban tapasztalható lezárás, a zárványok kialakulása későbbre tolódjon. Az iskolában tapasztaltak, tanultak tágítsák a lehetőségeket a diákok számára. A kíváncsiság és a személyiségfejlődés értékeire rámutató iskolarendszert tartom célnak. Ha az iskolában sok a kíváncsi gyerek, és az a gyerekek, diákok világa, akkor lehet támogató, fejlesztő műhelyt létrehozni. Ezzel szemben pedig a kötelező tudásátadásra koncentráló iskolában a diák csak túri, hogy a tudatát teletömjék tananyaggal, de a személyisége ettől nem fejlődik. A passzivitásból pedig nem alakulhat ki az önmegvalósítás.

MC Az előzőkből kiderült, hogy Ön, mint pedagógus a személyiségével dolgozik. Milyen támogatást kap e téren?

TM: Sajnos keveset. A tanári kar mint csapat támogató ereje nagyon fontos, épp ezért tudatosan kellene építeni a csapatot. Míg egy munkahelyen erre tudnak időt és erőforrást fordítani, az oktatásban erre még nincs lehetőség. De épp ennyire tartanám elengedhetetlennek a mentori rendszert vagy a pedagógusok lelki támogatását is. Szupervízió, pszichológus vagy önismeretei munka mindenképpen támogató lenne a mindennapjainkban, és megelőzné a kiégést.

MC: Köszönjük a beszélgetést!

Az interjút készítette:

Örvényesi
Rita

 MAGYAR
COACHREGISZTER

 MAGYAR
COACHSZEMLE

57